

GAZETA

ANTIREVIZIONISTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, STR. NICU FILIPESCU 30.

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei.
Pentru țărani și muncitori: 90 lei, pe 6 luni 50 lei.
Autorități, instituții, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituții sătești 200 lei.

Întru cetitorii cărora le trimitem numere de probă

Rugăm pe onorații cetitori cărora li se trimit numere de probă din „Gazeta Antirevizionistă”, să nu ni se întoarcă înapoi în cazul că n'ar vrea să se aboneze, deoarece primirea lor nu-i obligă la nimic.
Le trimitem gazeta gratuit, de probă, o lună de patru numere. De-aceia n'ocolo o trimitem numai cari se abonează și-și plătesc înainte modestul abonament, redus dela Anul-Nou la 130 de lei pe an și 90 de lei pe-o jumătate de an, iar pentru țărani la 90 de lei pe an și la 50 de lei pentru jumătatea de an.
Nu trimitem pe cei ce voiesc să se aboneze, să se întovărășească câte șapte inși, ca să beneficieze de celalalt favor: ne trimite în loc de șapte abonamente numai șase.

„Sa „românizăm” orașele!

apărut tocmai la timp, săptămâna trecută, anuarul pe anul 1933-34 al școlii superioare de arte și meserii din Arad. Pentru ceea ce s'arată în acest anuar, e-un comentariu cum nu se poate mai binevenit la chestiunea de discutată astăzi, a românizării orașelor din noile provincii. În comentariu, din păcate, câte ceva de intristător, dar tocmai ceea ce mai vrednic să fie luat în seamă.
Căuțările acestei școli, ca ale tuturor școlilor noastre secundare, s'au făcut din nesocotita desființare a școlii trecuți a bursei și din lipsa lefurilor personalului auxiliar și ale profesorilor suplitori ai comitetului școlar. Li s'au tăiat prin aceasta școlilor cheltuieli în plus de zeci și de sute de lei, cari sporesc taxele pe tocmai într-o vreme când se desființează bursele și când, din cauza de aceasta, criza generală și ea singură destulă piedecă în calea accesului la școală al celor din clasa nevoiașă.
Căuțările acestea au făcut să se înregistreze în cronică de-acum a școlii noastre de arte și meserii din Arad, că refuzându-i-se dela ministru un ajutor cerut cu desăvârșire școala aceasta, una dintre cele mai strălucite ce le-avem în țară să-și închidă porțile, dacă nu se apuca să cerșească dela ministru de bine din oraș.
E sigur că nu așa se poate să se românizeze a orașelor! Pe marginea desperării cea mai importantă dintre școlile cheșă de orașelor depe această țară, o clasă de măiestriști după toate cerințele!
Din asta se mai adaugă ceva, cum nu se poate mai alarmant: Din pricina greutăților actuale, contingentul românesc al școlii scade an de an (e de altfel

un fenomen general acesta la școlile secundare din Ardeal!), și an de an crește în schimb al neromânilor.

Iată statistica în toata alarmanta ei golicione:

Anul școlar 1930-31:	113 români	24 maghiari	9 germani	2 evrei	
Anul școlar 1931-32:	110 români	29 unguri	9 germani	5 evrei	
Anul școlar 1932-33:	107 români	28 unguri	11 germani	9 evrei	
Anul școlar 1933-34:	110 români	49 unguri	14 evrei	10 germani	1 de altă naționalitate.

După proveniență:

	urbani	rurali
1930-31	59	89
1931-32	64	88
1932-33	78	76
1933-34	103	82

Statisticile acestea sunt prea alarmante, ca să le mai trebuiască vr'un comentariu.

Vor avea cei chemați destulă inimă românească ca să le înțeleagă gravitatea și să intervină de urgență?

Gura păcătosului

Faimosul canibal Urmanczy, cel care împreună cu frate-soa a ars de viu pe Moșii dela Belis, a publicat la 10 Ian. crt. în „Pesti Hirlap” un articol în care se războiește cu presa budapestană de stânga care a n'ceput să ceară o apropiere a Ungariei de statele succesoare. Reținem din acest articol destăinuirea ce o face, că Ungaria are două mișcări naționale: cea revizionistă, care e pașnică, fiindcă-i adresată străinătății, și alta acasă, iredentistă.

După acordul dela Roma

— Marile frământări din Ungaria —

Evenimentul epocal care trebuia împiedecat prin asasinarea regelui Alexandru al Iugoslaviei și a ministrului de externe al Franței Barthou: înțelegerea Italiei cu Franța, egală cu abandonarea din partea d-lui Mussolini a revizionistilor dela Budapesta sau de aiurea, s'a întâmplat Luni seara, în 7 Ianuarie, prin acordul ce s'a semnat la Roma între d-nii Laval, ministrul de externe al Franței, și Benito Mussolini, ducele Italiei.

Prin înțelegerea aceasta cu adevărat istorică, Franța și Italia s'au învoit în felul ce-l arătam după comunicatul oficial în pagina 5-a, să facă unele rectificări de frontieră în Africa, în folosul Italiei, să se acorde italienilor din Tunisia franceză un tratament special, să asigure independența Austriei, să lărgească această garanțare și la restul Europei centrale, în sensul că invită statele din această parte a Europei să se lege între ele că nu se vor amesteca unul în treburile interne ale celuilalt și nu vor săvârși sau sprijini acte prin cari s'ar prejudiciat integritatea teritorială a respectivului stat cu care s'a încheiat înțelegerea, și

în sfârșit să aibă aceeași atitudine în chestiunea desarmării, adică în chestiunea care privește înarmările germane.

Se înțelege că un asemenea acord, care desăvârșește în chipul cel mai mulțumitor înțelegerile ce s'au făcut în 16 ani pentru consolidarea slărilor create prin tratatele de pace și pentru apărarea păcii, nu putea să fie privit decât cu cea mai mare bucurie, cu singura excepție a Ungariei, care-și vede scăpată din mână arma revizionismului, bună pentru amânarea la întâi a reformelor sociale ce i le cer cetățenii, și cu singura rezervă a Germaniei, care fiind vizată prin acordul referitor la independența Austriei, și fiind de altă parte în așteptarea rezultatului plebiscitului din Saar, nu poate spune ni i da nici ba.

Cetitorilor români le sunt cunoscute comentariile ce s'au făcut acordului dela Roma în diferitele țări, mai puțin însă cele ce i s'au făcut în Ungaria, adică tocmai cele cari interesează mai vădit. Le vom arăta în cele ce urmează, împreună cu marea criză ce-a provocat-o acordul dela Roma în politica maghiară.

Frământările din Ungaria

Impresia produsă de acordul dela Roma în Ungaria a fost ne mai pomenită. Se aștepta, nu-i vorbă, ceva foarte neplăcut, dar aiurii revizionisti tot mai trăgeau până în clipa din urmă nădejde că doar-doar ducele Mussolini „nu-i va trăda”. Zărele au amăgit până în ultimul moment lumea că d. Mussolini fine morțiș la teza revizionistă. Dăminecă seara postul de radio din Budapesta a n'chinat o conferință rostul Ligii Națunilor, și conferința aceasta, mai mult de tămăiere a gigantului talent care este postul fisolgăbirău Tiberiu Eckhardt, decât apreciere a rostului Ligii, s'a încheiat cu mărturisirea: că rostul prezenței Ungariei la Geneva a fost și va fi reînțegrarea „Ungariei unitare și indivizibile”.

Criza de guvern

Așa se sinamăgeau la Budapesta și în clipa din urmă. Când a venit deci vestea că acordul a fost semnat în chipul antirevizionist arătat mai sus, cătăpesteama templului revizionist s'a rupt ca de trăsnet în două. Imediat a izbucnit o criză de guvern. Precis nu se știe care

governatorului Băncii Naționale, și n'atăt apoi a ministrului agriculturii, a fost dată spre tipărire la Monitorul Oficial de n'atătă ce s'a aflat despre semnarea acordului dela Roma, nu este tocmai atât de întâmplător precum au încercat să-l prezinte.

Intre Gömbös și Bethlen

In realitate, ni se pare, s'a dat o luptă politică internă, punându-se chestiunea unei schimbări de front, așa cum încă din Septembrie, când a dat alarma că Mussolini „i trădează” pentru o zdreanță de pământ francez african, o pusese fostul prim-ministru Bethlen. Cititorii cari ni-au urmărit relatările despre evoluția din lunile din urmă a politicii interne maghiare, au putut sesiza un lucru: că încordarea dintre bethleniștii partidului guvernamental, uzurpat din mâinile lui Bethlen de generalul Gömbös, și dintre oamenii acestuia din urmă, s'a accentuat din Septembrie, când Bethlen a dat alarma că Mussolini trădează Ungaria, și că tot de atunci Gömbös e n'voit cu pseudo-agrarianii lui Eckhardt (ruda regentului Horthy), achiziție sporită apoi cu așa-zisii creștini ai lui Wolff și cu minusculul partid municipal al lui Kozma, prieten de altfel al lui Gömbös și-al regentului Horthy din zilele înscădunării sângeroase a regimului horthist.

Se punea deci chestiunea: Pleacă generalul Gömbös, sau demonstrativ i se întărește situația? A și stăruit în zilele de panică — Marți și Miercuri — zvonul că demisionează ministrul de interne Keresztes-Fischer și vine în locul lui Eckhardt (e pe ordinea de zi reforma electorală, și guvernul necutezând să se înfățișeze țării cu proiectul reacionar ce l-a făcut, l-a pus pe Eckhardt să zică că-i al său, încăl combinația aceasta, cu ruda regentului Horthy la interne, nu era decât naturală), și zvonul public a știut că mai sunt și alți miniștrii pe ducă, ca să facă loc lui și altor achiziții ale generalului Gömbös.

Marile transformări s'au oprit însă aci: Imrédy la Banca Națională, Fabinyi la comerț și finanțe, Tahy la presa dela preșidenție, în locul lui Angyan care

Dă-i nas lui Ivan!

— Ecoul unor declarații ciudate ale reprezentantului din Budapesta al Cehoslovaciei —

In presa budapestană s'a incins aprinsă discuție în jurul unor declarații ce-au rămas la noi necunoscute, făcute de ministrul dela Budapesta al Cehoslovaciei.

D. Kobr, reprezentantul Cehoslovaciei în Ungaria dăduse la Crăciun lui „Prager Tageblatt” un interview prin care spunea că

Cehoslovacia n'ar avea nimic împotriva să se nceapă între ea și Ungaria tratative pentru îndulcirea raporturilor dintre ele. Spunea în aceste declarații, că nimeni nu-i cere Ungariei să renunțe la scopurile ei politice, deci se înțelege că presa budapestană nu putea lăsa necomentată, neexploată o asemenea vorbă.

pestană, care eventual va fi enunțat-o.

Și anume

Precum anunță din Praga ziarul „Magyarság” (în n-rul din 8 crt.) ziarul „Venkov”, care are legături cu președinția consiliului de miniștri cehoslovac, spune în comentariul ce-l face articolului lui Eckhardt că Eckhardt a înțeles greșit, deoarece „Kobr a voit de sigur să spună că cehoslovacii pot să-și inchipue de ce umblă Ungaria după revizuire, ceea ce însă nu înseamnă că recunosc pretențiile revizionistilor.” (Citat din telegrama lui „Magyarság”). „Venkov” încheie spunând că se va da în scurt timp un răspuns oficial la declarația lui Eckhardt.

Bună credință unguerească

Vom adăuga pentru caracterizarea bunei credințe a celor dela Budapesta că în același timp când se produceau aceste discuții, Ungaria a inscenat o nouă mârșăvie la adresa Cehoslovaciei, punând pe niște foști slujbași maghiari repatriati din Rusia subcarpatică, să se dea drept ruteni și să trimită o adresă deputaților englezi din grupul Gower cari făcuseră cunoscutele interpelări în chestia expulzării de cetățeni maghiari din Iugoslavia, ca să-i roage să agite și chestia Rusiei subcarpatice, și să ceară să i se dea autonomie. Ziarele budapestane din 20 Dec. („Magyarság”, etc.) au produs fără nicio jenă minciunile cuprinse în această scrisoare, dându-se la cea mai scandaluoasă instigație tocmai atunci când i se întindea Ungariei ramura de maslin.

Fost prim-ministru condamnat

Justiția franceză a condamnat zilele trecute la 18 luni închisoare și 20 de mii de franci amendă penală pe fostul prim-ministru francez François Marshal, pentru delapidări comise ca președinte al Societății comerciale vest-africane.

Se arată foarte pe scurt în acest articol biografia comemorativă, pentru că să se stăruie în schimb asupra teoriilor sale despre vechimea ce se confundă cu a omenirii, a națiunii lui Arpad.

S'a născut în orașul Székesfehérvár, din părinți meseriași. La 23 de ani a fost propus pentru catedra ocupată până atunci la Universitatea din Budapesta de lingvistul Nicolae Revay, dar a fost preferat un altul mai bătrân, Francisc Czinke, care a redus nivelul catedrei universitare la al uneia de școală primară. Numit ca o compensare la biblioteca muzeului Szechenyi, Horvath și-a deschis o universitate liberă, la care a atras pe aproape toți elevii adversarului său Czinke, cu lecții șoviniste, despre vechimea ungarilor egală cu a lumii. Murind după o scurtă vreme C z i n k e, Horvath a ajuns la 1830 profesor universitar, la catedra acestuia.

Revizionista Fedák Sári a ajuns la răcoare

În momentele când anunțăm în numărul trecut că vestita babă iredentistă Fedák Sári și cu tovarăsa sa de șantaj Vilma Aknay s'au înapoiat din Mexic în Statele-Unite, deoarece ar fi reușit după unele ziare maghiare să depună cauziunea judiciară pentru ca să se poată înfățișa libere în procesul ce li s'a întentat pentru șantaj și pentru jurământ fals, li s'a întâmplat celor două artiste maghiare inevitabilul: autoritățile americane au izbutit să le afle ascunzătoarea (de unde probabil că-i numai vorbă c'au fugit în Mexic) și le-au băgat la închisoare.

Știrea aceasta, publicată de „Magyarság” în ziua de 8 Ianuarie (odată cu știrea despre încheierea pactului dela Roma dintre Franța și Italia) a produs la irenta maghiară o jale de nedescris. Cetitorii cari au urmărit în coloanele „Gazetei Antirevizioniste” păfăniile babei Fedák, prezidenta partidului guvernamental dintr'unul din cartierele principale ale Budapestei, înțeleg de ce această jale pe capul iredentistilor dela Budapesta. Pentru noii noștri cetitori, cari n'au aflat încă despre aceste păfăni, repetăm că învechita artistă Fedák Sári a fost trimisă în America ca să facă un turneu cu un film revizionist care a costat-o pe Ungaria 10 milioane de lei, și că înainte de a da fiasco, a înșelat fiscal american cu taxa ce trebuia s'o dea pentru spectacole. Denunțată de managerul turneului, s'a emis în contra ei ordin de arestare, și a izbutit să fugă la Budapesta înainte de-a pune autoritățile americane mâna pe ea.

Astă toamnă apoi s'a întors în America pe ascuns, ca să se răzbune pe denunțator, punând la cale un șantaj în contra fratelui lui, ticluit foarte băbește. A adus adecă cu ea în America o artistă ungueroaică, pe Vilma Aknay, ca să-l șantajeze pe Ernest Vaida, fratele denunțatorului, om mare în lumea filmului, sub cuvânt că a venit che-

mată de el — care-i însuși ca să o ia de nevestă. Săpă n'a prins. Ernest Vaida n'a dat bani, ci le-a denunșat parchet. Acolo cele două ungueroaice au repetat șantajul jurând strâmb. Pentru această ceta s'a emis în contra din de arestare, dar s'au la timp, în nădejdea că maghiară le va scăpa, după a și încercat, trimițând anularea mandatului de arestare o cauziune de 10 mii de dolari. Au rămas neștiute până la săptămâna, când, în sfârșit, forțările americane au re-

pusă mâna pe ele.

Procesul li se va judeca în sfârșitul lui Ianuarie.

O nouă interdicție budapestană

Ziarele maghiare de ieri au anunțat că o delegație de ungiuri s'a prezentat ministrului dela Budapesta al Statelor Unite ca să-i ceară să interzică guvernul său pentru sfârșitul lui Fedák.

Ministrul american răspuns că nu se poate amesteca în treburile justiției.

Învățătorimea și antirevizionismul

Făcând în n-rul din 9 ziarului „Universul” bilanșul școlar 1934, d. G. Lupaș, secretarul general al Ligii Antirevizioniste, a scris despre activitatea învățătorilor în antirevizionismul următoare gulltoare constatare:

„Ținem să afirmăm, că corpurile constituite, care au acțiunea mal puternică, mai dar și mai conștient în propagandă și acțiuni în unele maghiare, au fost înțelese învățătorimii din țară, reacțiuni urmate de te unanime, și care și-au elocventă concretizare în nea atât de hotărâtă și în moasă a eminentului conștient al învățătorimii noastre, V. Ţoni”.

Dela Horváth István la revizionistii de azi

— Sau dela ungiurii din paradis și din Egipt, la visurile iredentistilor lui Gombós. —

Crăciunul de-acum li-a adus ungiurii o comemorare ce nu trebuie trecută cu vederea: a vestitului lor istoric și profesor universitar Horváth István, dela a cărui naștere s'au împlinit 150 de ani.

Ardelenilor cari au făcut școală secundară pe vremea unguerească li-i cunoscut acest falmos savant ungueresc, rămas proverbial cu demonstrațiile sale că Adam și Eva au fost ungiuri, și că de-așemenea a fost ungiur Nabucodonosor, pentru că Adam s'ar fi numit după vorba unguerească add-ám l (la dă-mi și mie, adecă din fructul oprit), și pentru că Eva este exclamația lui Adam după ce-a gustat din acel

fruct (Éha l), iar Nabucodonosor este Ne bolondozzon az ur, adecă pe românește: „nu face nebunii, domnule!”

Pentru că cetitorii din generația veche să și-l aducă aminte, acum când s'au împlinit 150 de ani dela nașterea lui, și pentru că să-l știe și cetitorii cari n'au avut nenorocul să treacă prin școală unguerească, vom pomeni aci ceea ce s'a scris despre el cu prilejul comemorării dela Crăciun în ziarul budapestean „Magyar Hirlap” (n-rul din 25 XII), care și-a intitulat articolul comemorativ astfel:

„Adam a fost întâiul maghiar iar Moise a scris istoria națiunii maghiare”.

Și cu aceasta teoriile sale hilarante au căpătat valoare oficială, împuind vreme îndelungată capetele tuturor tinerilor ungiuri trecuți pela universitatea din Budapesta.

Și acum să reproducem aceste teorii după „Magyar Hirlap”, care le împropătează pe alocuri cu foarte nostime citate:

„Ideile lui Ștefan Horvat... Cele mai esențiale dintre ele sunt cuprinse în lucrarea sa care a apărut sub titlul „Rajzolat a magyar nemzet leg égibb történeteiből” (Schita din istoriile cele mai vechi ale națiunii maghiare), ca anexă la gazeta lui Kultúr István (se cheama „Hazai s Külföldi Tudósítások, — n. n.) Horváth însuși amintește cu mândrie că în timpul mulțor ani în cari și-a pregătit această lucrare, a scotocit zi și noapte, a citit peste 350 de volume istorice și — trei sute de mii de diplome. Rezultatul a fost însă vrednic de marea osteneală,

căci cel puțin s'a conceput

ria străveche a națiunii dela biblicul Avram la cuceritorul de țară” (de cartă, — n. n.) (iar teoriile sale — continuă și în „Magyar Hirlap” — devăr surprinzătoare: „Sfânta Scriptură de totdeauna nime maghiare vechi și vechi de scriere maghiară a fost ai mel, cari așt noapte Sfânta Scriptură n'așt băgat de seamă demersul atâtor secole stată apoi (cităm în din gazeta maghiară): că sunt descendenții sciților sul depe mumiile egiptene, adecă ungueresc; dansau după muzică adecă maghiară; că scrierile de fapt un vechi ungueresc vestit; că Alexandru Mare și-a purtat războiul ajutorul ungiurii; și au împrumutat legile nile dela ungiuri; și că fost și el ungiur”.

Sfidări și amenințări...

Declarațiile ministrului Iamandi privind trecutul și situația minorităților din statul nostru național, au produs șocuri cum era și firesc — reamintim întregul opinii publice românești. Nu numai ușurința, încredința, inconștiența, sau abuzul simțului patriotic și de război, a ministrului ce a făcut aceste declarații în Parlament, în numele guvernului din care face încă parte, cu prilejul răspunsului la Mesajul regelui, au provocat această reacție; dar și faptul grav, că ele sunt exploatate acum de dușmanii noștri, în campania și propagandă lor revizionistă.

Într-o scrisoare din Budapesta, Liga revizionistă maghiară, ca și toate celelalte asociații iredentiste din țară, au găsit un prețios material de exploatare, în favoarea reviziei și a afirmării pretențiilor drepturilor istorice ale maghiarilor asupra Transilvaniei, în cursul ministrului Iamandi. Guvernul a crezut că prin destrăbălarea dela Cluj a dat satisfacție ce se cuvenea opiniei publice românești.

Într-o scrisoare din Budapesta, Liga revizionistă maghiară, ca și toate celelalte asociații iredentiste din țară, au găsit un prețios material de exploatare, în favoarea reviziei și a afirmării pretențiilor drepturilor istorice ale maghiarilor asupra Transilvaniei, în cursul ministrului Iamandi. Guvernul a crezut că prin destrăbălarea dela Cluj a dat satisfacție ce se cuvenea opiniei publice românești.

monstrație, ci de un singur gest: înlăturarea ministrului Iamandi din guvern.

Guvernul n'a tras consecințele logice reclamate de propriul său prestigiu și de interesele superioare de stat, nici după ce a fost informat de starea de spirit din țară; nici după ce a oflat efectele ce le-au produs dincolo de frontiere și în special în Ungaria, declarațiile ministrului Iamandi.

Aceasta este o primă de încercare dată celor ce nesocotesc imperatiile politicele noastre naționale.

Noi suntem sfidați și chiar amenințați de aceste elemente, pentru că am înțeles să ne facem datoria așa cum ne dictează conștiința și patriotismul nostru curat.

În ultimul timp am primit trei provocațiuni la duel, fără să fi fost în discuție chestiuni ce priveau onoarea unor persoane.

Am mai primit apoi următoarele două cărți de vizită precum și o scrisoare de amenințare, pe care le reproducem în facsimile, spre a apăta opiniei publice și alte aspecte ale cauzei Iamandi.

Eljen Iamandi!

Hoch Iamandi!

*Înțelepciune o dată cu
campania de
înfruntare a
Iamandi. — Cartea
destrugerea cartei*

Maghiarii și germanii, cari strigă în gura lor: „Eljen Iamandi! Hoch Iamandi!” (Trăiască Iamandi!), desvâluie starea de război provocată de nenorocitele declarații ce le-a făcut acest ministru în Parlamentul României, fără să fi fost urmate de

sanctiunea politică și morală cuvenită, în rândurile celor ce iau act cu satisfacție de toate slăbiciunile și abdicările noastre, tocmai în problemele ce privesc de aproape cele mai însemnate interese de stat și cele mai accentuate drepturi ale neamului nostru.

Dar are rezultate cari merg din ce în ce mai departe. Poporul Parților ungurești (pártos nép) înseamnă că dânsul „pártos nép” (partid desunit), iar la zigi (pe ungurește: „săgetător”). Moise a scris în introducerea Bibliei că a fost primul maghiar, iar după tot așa de bun ca Arpad.

Stefan Horvath a descoperit scrieri în numeroase locuri ale Asiei și Africii, și descrierile acestea și le-a propus să fie acceptate și să se bazeze pe acestea pe baza lor tot ce constatăm până aci despre trecut unguresc.

Stefan Horvath amintește de uriașele cămăși ce-au avut-o aceste nații asupra tineretului internațional unguresc. „Magyar Hirlap” a publicat din cursurile lui de istoria maghiară, rămase postum după notele din anul 1832

dupăcum se știe, s'a crescut în Egipt, a umblat la școală în Egipt, și scopul nu i-a fost să scrie istoria lumii, ci ca să propage cunoașterea Dumnezeului unic. Ori, în Egipt erau pe vremea aceea unguri, Egiptul era pe vremea aceea Țara Ungurească.

„Magyar Hirlap” arată în continuare că, după Horvath, care spune că se referă la scrierile mai vechi, scrierile existau și înainte de potop, căci doar piramidele ei le-au făcut. Despre Menes, întâiul rege al Egiptului, a rămas o însemnare că a fost cuman. Ori, înrudirea cumano-maghiară este cunoscută, și întrebare poate fi numai (după Horvath) dacă ungurii sunt descendenții cumanelor sau cumanii se trag din unguri. După Moise (sic!) ungurii sunt mai vechi decât cumanii.

Pe mine nu mă impresionează nici atacurile presei din Budapesta, nici sfidările și amenințările cu „distrugerea” din scrisorile cu simbolul cap de mort, de oarece am conștiința, că mergând pe drumul drept și apărând cauza națională, îmi fac datoria. Așa am înțeles să o fac până azi: așa o voi face și de-acum înainte, cu acetaș hotărâre și neclintită voință de a contribui, prin mod. stele noastre mijloace, la luminarea opiniei publice și la întărirea românismului.

Știu însă că toți cei ce simt românesc sunt alături de noi. Iată suprema satisfacție și îndemn de a merge înainte pentru apărarea aceluiaș cauze naționale.

STELIAN POPESCU

(Din ziarul „Universul”).

Arhiva dela Carăi

În „Brassói Lapok” din 7 Ianuarie crt. s'a publicat o mică obrăznicie. Corespondentul din Carăi al iredentistei gazete adresează o „interpelare” prefectului de Sălaj în chestia arhivei județului Sătmar, care a rămas la Carăi și după ce Carăii s'au desființat de Sătmar, și spunând că sunt în această arhivă documente cari privesc Sătmarul, altele cari o privesc pe Ungaria, îi cere prefectului de Sălaj să le împartă, „fiecăruia ce e al său”, — adică Ungariei ceea ce după capul turanic al corespondentului ar fi al ei.

Ne folosim de prilejul ce ni-l dă această obrăznicie, ca să atragem atenția să se păzească bine arhivele cu documente ce mai sunt în mâinile noastre. Cunoaștem unele încercări ce se fac, ca să se scoată din mâinile românești ceea ce se poate, și să se ducă la Budapesta, de unde în schimb ni se refuză brutal restituirea arhivei ardelenice ajunse acolo după anexarea Ardealului la Ungaria, sau după izbucnirea revoluției din anul 1918, sau chiar după ratificarea tratatului de pace, precum s'a întâmplat cu o parte a arhivei Bihorului.

DIN RAIUL HORTIST.

Cât s'au sporit impozitele la Budapesta sub guvernul Gömbös

„Pesti Hirlap”, oficiosul Ligii Revizioniste maghiare, a publicat în pagina a 10-a a n-rului său din 8 Ianuarie crt. o plângere foarte interesantă a unui Szivák, bătrân de 83 de ani, proprietar al unei căscioare — așa o numește „Pesti Hirlap” — în Budapesta.

Bietul bătrân se plânge că plătea în anul 1931 după căsuța ce o are un impozit de 299 de pengő, iar astăzi plătește 1186 de pengő și 66 de fileri, adică de patru ori atâta.

Impozitul pe câni

În același număr al oficiosului Ligii Revizioniste e o altă plângere, în contra prea marei im-

pozit pe câni. Primăria impune câinii în Budapesta cu câte 36 de pengő, la care se adaugă impozitul câră stat.

S'au furat banii invalizilor

Duminea trecută, în 6 Ianuarie, s'a ținut în orașul Székesfehérvár din Ungaria adunarea generală a secției județene a Asociației invalizilor din război, convocată la ordinul ministrului de interne, căruia i s'a făcut plângere că președintele de secție Szöllösy Ferenc a furat banii societății. Președintele incorect a știut să scape de grijă dizolvând adunarea fiindcă n'ar fi fost în număr, întrucât mare parte a celor 800 de invalizi prezenți nu erau în regulă cu plata cotizațiilor. (Cf. „Pesti Hirlap”, 8. I. crt.)

Propaganda iredentistă în străinătate

„Pesti Hirlap” din 5 crt. publică un fel de recenzie a ultimului număr al celor patru publicații ale sale de propagandă iredentistă în străinătate („Danubian Review”, „Nouvelles Danubiennes”, „Corriere del Danubio” și „Donakurir”), și arată în introducerea acestei dări de seamă, că ziarul englez „Observer” a constatat în legătură cu atentatul dela Marsilia că Ungaria știe să-și facă propagandă, în timp ce Iugoslavia nu se prea pricepe la asemenea lucru. Oficiosul Ligii Revizioniste maghiare găsește prilejul să se laude, și să amintească cum edițiile franceze și engleze ale lui „Pesti Hirlap”, cu instigații pe chestia expulzării de cetățeni maghiari din Iugoslavia, au ajuns la Geneva tocmai cu câteva ceasuri înainte de-a se da verdictul în chestia Marsillei, și cum cele patru publicații străine mai sus amintite ale lui „Pesti Hirlap” au popularizat în toate părțile fotografiile prin cari se arăta că s'au expul-

zat din Iugoslavia copiii de tată sau oameni nepuțincoși.

Propaganda iredentistă pe chestia expulzării din Iugoslavia continuă cu toată înverșunarea.

Ziarele budapestene au publicat la 5 Ian. crt. un comunicat prin care se arată că agenția telegrafică maghiară a făcut un film sonor despre numiții expulzați și-i va rula în străinătate.

Te pomenești că se vor găsi și la noi case cinematografice cari să-l ruleze! N'ar fi de mirare, după câte provocări budapestene am văzut pe ecranele noastre.

„Magyarság” din 8 crt. se ocupă de lichidarea băncii Agrare din Târgu Mureș, hotărâta de adunarea de acum săptămâna a acționarilor. Bine înțeles, fiindcă-i vorba de o bancă maghiară (odinioară cu 11 sucursale), gazeta budapestană îi atribuie desființarea regimului românesc și în speță conversiunii.

vorbeau fluent grecește și arăbește, iar regele macedonean, care era ungar, știa pe Omer pe din afară și l-a transcris de mai multe ori.

Articolul comemorativ din „Magyar Hirlap” se încheie cu cuvintele spuse la groapa lui Horvath de ministrul Iosif Eötvös: „N'a fost între dascălii noștri altul dela care să fi învățat atâtia iubire de patrie.”

Cu adevărat. Pentru că trăznăile lui n'au dispărut odată cu generațiile ungurești cari și-au împuiat cu ele capul în secolul trecut, ci dăinuiesc sub altă formă și astăzi. „Dumnezeul maghiarilor” pe care îl învoacă iredentii, „Dumnezeul războaielor”, al cărui nume îl pronunță regentul Horthy când dă investitura de viteaz celor propuși de organizațiile iredentiste sau de clubul vestitului guvernamental, „nația de 30 de milioane de unguri” a lui Rákosi și Urmanczy, pretenția de-a înghiți toate teritoriile dela

Fiume și de dincolo de Burgenland până la granița polonă și până dincolo de ținutul cingănesc din Moldova, ca să nu vorbim și de alte semne patologice de aroganță și hipertrofie, nu-s prea de tot departe de nebuniile profesorului universitar dela Budapesta care a visat să facă din Adam întâiul „magyar ember”, și din Cartea Facerii cartea facerii poporului maghiar.

Abonamente:

Pe un an 130 de lei, pe o jumătate de an 70 de lei. Pentru țărani și muncitori 90 de lei pe an, 50 de lei pe jumătate de an. Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 de lei. Autorități și instituțiuni sătești, cazine 200 de lei. Abonamentul se plătește înainte. Cine ne câștigă șase abonamenti, primește gazeta gratuit. Puteți beneficia de această înlesnire asociindu-vă șapte inși și trimițând numai șase abonamente.

Lucruri despre cari nu se scrie în presa maghiară dela noi

— Potlogăriile ministerului maghiar al sănătății și ocrotirilor sociale —

La Budapesta s'a început luni judecarea din nou a faimosului proces al subsecretarului de stat dela sănătate și ocrotiri sociale Emeric Dréhr, retrimis în judecata primei instanțe de Curtea de Apel, în urma dovezii ce a făcut-o condamnatul că președintele primei instanțe s'a purtat față de el pălîmas, și că privitor la unele acuzații s'au găsit ulterior dovezi de nevinovăție.

Ocrotire socială iredentistă

Se judecă deci numai unele dintre acuzații, așa că guvernul și Liga Revizionistă au scăpat de grija că vor putea să iasă la iveală și lucruri cari le-ar compromite.

Lucrurile acestea n'au fost afinite nici la prima judecată decât foarte tangențial.

Printr-o altă, după cum cetitorii noștri și amintesc din întâiul număr din anul trecut al „Gazetei Antirevizioniste”, s'a arătat — dar în procesul verbal nu s'a trecut — că s'au dat dela ministerul sănătății 20 de mii de pengő lui Legradi, editorul lui „Pesti Hirlap” (după cursul de atunci 600 de mii de lei) pentru tipărirea unei cărți iredentiste. S'a mai arătat — și se știe că 'n' contra lui „Pester Lloyd” s'a făcut aslă vară o demonstrație din pricina comentariilor făcute 'n' legătură cu aceasta la adresa „ardelenilor” — că s'au tocat dela ministerul sănătății milioane grele sub cuvânt că se ajută repatriții din Ardeal. La fel s'au dat dela acest minister subvenții mari conducătorului rasiștilor, deputatului Balcsy-Zsilinszki — precum s'a văzut din relatarea din nr-ul nostru de Crăciun a procesului bietului Szabó Dezső, scriitorul de origine românească, pe numele căruia s'au dat deputatului rasișt aceste șperțuri.

Toate-acestea s'au trecut sub tăcere la noua judecată, în schimb s'a stăruit asupra altor lucruri nostime. Le relatăm după „Pesti Hirlap” din 8 crt.

Potlogăriile decedatului ministru Vass Iozsef

Acuzatul Dréhr are de făcut dovada că au s'a înfruptat din sumele ce s'au dat după moartea fostului său ministru Iosif Vass pentru acoperirea datoriilor și-a altor lucruri urite rămase după decedatul.

Răposatul Vass, almintieri preot, fusese ministru al sănătății și ministru președinte ad-interim pe vremea lui Bethlen. Avea pe mână fondurile ocrotirii sociale — care se vede că 'n' Ungaria înseamnă ocrotire iredentistă — și a 'n'țeles să se ocrotească întâi pe sine. Deputatul Farkas Elemer, chemat luni la judecată ca martor al fostului subsecretar de stat Dréhr, a arătat lucruri nostime în cea-

stă privință. A spus că-i de notorietate publică că răposatul ministru juca la bursă, că știe despre depuneri suspecte, că avea la o bancă (mai jos se va vedea că-i vorba de banca lui Halász) conturi pe nume ciudate: pe numele „rabinul-șef Weiss” și „rabinul șef Kohn”, apoi că zvonurile acestea au luat o formă concretă când a murit Vass, și că știe dela decedatul ministru de instrucție Klebelsberg, care i-a succedat lui Vass, că acesta a luat înțelegere cu ministrul de finanțe Wekerle ca să se achite la rezezeală toate datoriile decedatului, deoarece astfel ies la ivală lucruri cari nu compromit numai memoria unui ministru preot decedat, ci și pe vre-o 40 de deputați guvernamentali. Mai știe martorul Farkas că banii pentru lichidarea acestor lucruri necurate s'au dat subsecretarului de stat Dréhr, și că nu se poate ca acesta să nu-i fi predat la destinație, de vreme ce ministerul Klebelsberg, șeful lui interimar, l-a onorat cu prietenia sa până la moarte, ceea ce un om corect ca el n'o făcea dacă auzea despre Dréhr vre-o incorectitudine.

La întrebarea acuzațului dacă ministrul Klebelsberg i-a spus martorului că Vass a avut vre-o legătură cu banca falimentată apoi a lui Halász Lajos, martorul deputat Farkas a spus că știe dela Klebelsberg despre aceste legături, cari se referă la conturile „șef-rabin Weiss” și „șef-rabin Kohn”.

Al doilea martor, Nagy Şamu, redactorul responsabil al ziarului guvernamental „8 orai Uiság”, prieten intim al fostului ministru Klebelsberg, a spus că Vass și cu Klebelsberg nu fuseseră în bune raporturi, și de aceea Klebelsberg știa despre toate operațiunile colegului său de minister. Klebelsberg știa încă pe vremea când Vass era în viață, că Vass are conturi la Şimon Krausz, la banca Kohner și la bancherul Halasz. „Era îndeobște știut că aceste conturi figurau pe nume false”.

Infrându-se apoi în amănunte, acuzatul Dréhr a spus instanței că a dat banii așa cum i-a indicat ministrul Klebelsberg. „Numele unora dintre creditori, și 'n'îi pe al bancherului Halász Lajos, l-am trecut sub tăcere (în depozitiile și memoriile anterioare, — n. n.), pentruca nu cumva să iasă la iveală că un preot catolic a stat în legături strânse cu această bancă falită”.

A spus apoi că întâi bani i-a dat acestei bănci, și anume, făcându-l pe celalalt creditor, pe Krausz, să și amâne pretenția, pentruca să fie întâi satisfăcut Halász. „Scopul a fost — a spus acuzatul — ca să 'mpiedecăm cu orice preț falimentarea băncii Halász, pentrucă odată cu falimentul ar fi ieșit la

iveală și numele a 35-40 de deputați cari stăteau în legături de afaceri cu banca aceasta”.

Dréhr a arătat apoi că de fapt n'ar fi trebuit să se dea lui Halász nimic, pentrucă ministrul Vass i-a făcut acestui bancher destule servicii. Astfel i-a dat odată, pentru asanarea băncii, 200 de mii de pengő (după cursul de atunci șase milioane de lei), iar altă dată i-a dat o sumă „din banii săi”, pentruca să împiedice falimentul.

La întrebarea de ce s'a făcut învoiala cu creditorul Krausz ca să fie întâi achitată banca Halász, Dréhr a răspuns:

Pentrucă contul dela această bancă ar fi compromis memoria decedatului, întrucât Halász îl vă ise pe Vass în afaceri cu împrumuturi de răsboi și cu alte asemenea chestii.

Cine era omul ministrului Vass

În „Magyarság” din 9 Ianuarie se relatează despre desbaterile din ziua a doua (7. I) a procesului, și se arată că s'au destăinuit următoarele lucruri despre bancherul Ludovic Halasz, alias Fischer, cu care făcuse stăceri ministrul Vass: În anul 1899 a fost condamnat la 6 luni închisoare pentru delapidări și fals în acte publice; cu doi ani mai înainte fusese osândit pentru falsificarea de cambie.

Ce s'a făcut cu ajutorul de Crăciun al săracilor din Székesfehérvár

S'a vorbit apoi despre deturnarea ajutorului dat de Crăciun săracilor din orașul Székesfehérvár. La porunca ministrului Vass, Dréhr a transmis un ordin la Székesfehérvár, ca să se dea acest fond în întregime fratelui ministrului Vass. Consilierul ministerial Fekete, care a destăinuit aceasta, a mai arătat că nu s'a mirat de acest ordin al ministrului, deoarece Vass își ajutase regulat familia. Dréhr a desmîștit această deturnare de fonduri, dar martorul și-a menținut mărturisirea.

Acuzatul Dréhr a declarat că după moartea lui Vass, dânsul a dat din ordinul ministrului Klebelsberg 28 de mii de pengő nevetei lui Ioan Vass, cumnata ministrului răposat.

Procesul s'a amânat în continuare pentru 14 Ianuarie.

Reapare „Românul”

Primit :

Zilele acestea va apare, deocamdată săptămânal, sub conducerea unui comitet redacțional „Românul”, în continuarea vechei sale tradiții deromânism și de luptă civică, — având asigurată colaborarea mai multor publiciști locali.

Statistici din Un

Pământurile și casele ajunse 'n mâna băncilor creditoare

„Gazeta Antirevizionistă” s'a mai ocupat în câteva rânduri de moșiile țărănești din Ungaria cari au ajuns în anii din urmă în mâna băncilor creditoare, ba chiar și 'n mâna institutelor de credit agricol create de guvern anume ca să ajute pe țărani să cumpere pământuri.

Despre chestiunea aceasta citim acum în ziarul budapestan „Magyarság” din 9 Ian. crt următoarele:

„În vremea din urmă au ajuns adeseori în discuție, în legătură cu colonizările și cu alte reforme (pe cari guvernul Gömbös ar vrea să le facă pentruca să nu trebuiască să facă reforma agrară, — n. tr.) pământurile ajunse 'n mâna institutelor bancare, ca unele ce-ar fi foarte potrivite pentru colonizări. Din păcate în bilanțurile băncilor nu găsim decât foarte erareori date amănunțite despre mărimea imobilelor încăpute pe mâna lor, iar din evaluările ce le dau nu se pot trage concluzii mai precise.

„Anuarul statistic maghiar” n'a mai publicat din anul 1930 date despre situația imobiliară a băncilor din Ungaria. După datele acelea, instituturile de credit aveau în anul 1929 10.852 iugăre cadastrale, dintre cari numai 4556 erau lucrate, iar 2000 de iugăre erau pădure. În anul următor, 1930, proprietatea imobi-

liară a instituturilor de credit ridicat la 14 189 iugăre ca el Din sporul acesta de 30%, 2350 iugăre au fost în mână arabil; întinderea pășunilor silvice s'a sporit mai mult ca de două ori iugăre).

„Dintre aceste pământuri iugăre erau în mâna institutelor de credit agricol, și 7676 în mâna băncilor și-a case păstrate. Sporul acesta de proporții (al moșiilor ajunse în mâna instituturilor financiare tr.) l-au provocat schimbări proprietate pricinuite de de agricultorilor. E îndeobște că prețul imobilelor a scăzut mare măsură de când eu și că această scădere de s'a extins nu numai la imobile agricole deficitare, ci și la orașenești. Astfel se pot trage unele concluzii și din fluxul evaluărilor ce le dau despre imobiliară a băncilor lanțurile. În anul 1929 însă de credit au arătat în bilanș lor că au o avere imobiliară de 125.1 milioane de pengő miliarde 753 milioane de pengő (sic) n. tr.) În anul 1930 rubrica aceasta a fost de 149.5 milioane (patru miliarde 485 milioane de lei, — n. tr.), în anul următor a fost de 156.7 milioane miliarde 701 milioane de pengő n. tr.), iar în anul 1932 de 175 milioane pengő (cinci miliarde 175 milioane de lei —

Scriitorul francez Andre Suarés despre unghari

Semioficiosul „Budapesti Hirlap” a publicat la 30 Dec. a tr. (din text se vede că l-a reproduc din „Nouvelle Revue de Hongrie”), un articol al lui Iosif Balogh, răspuns la seria de articole intitulate „Vues sur l'Europe” ce-au apărut sub semnătura scriitorului francez André Suarés în „Nouvelle Revue Francaise”.

Cititorul își poate lesne nchipui ce indignare pulsează în tot acest răspuns al d-lui Balogh, dacă scriitorul francez a putut scrie despre unghuri lucruri ca acestea:

„Ungurii? Sunt în Europa un corp străin; au devenit un corp comun cu ea prin religia catolică. Dacă nu i-ar fi atins spoiala aceasta, ar fi și astăzi niște turci opriți cu tabăra între Alpii romani și 'ntre Dunăre. Sunt antiseμιți din naștere și în virtutea impotenței lor spirituale. Ca urmare, la moment dat, se încadrează în acelaș sistem ca nemții și polonii. Exemplul îl avem înaintea ochilor noștri. În momentul acesta (e vorba de momentele procesului Marsilie, n. tr.) Ungaria e bomba care poate să arunce în aer Europa. Pe ei îi atrag cutremurele de pământ; îi ameteșc incendiile; își inchipue că n'au ce pierde prin așa ceva și că nu pot decât să câștige totul. A 'ntinde mâna unghurilor e totuna ca și cum ai lucra la pregătirea

războiului și ai chema catastrofă. Vom reține din începutul puns al autorului maghiar tenția că „Europa-i în Ungaria” nu în statele Micii Întelegeri sunt așa de aproape de d-lui Suarés”, pentrucă Ungaria de o mie de ani catolică „mai creștină” decât ortodoxă mânia. Se și vede din toată rîria ei!

Apoi: d. Suarés nu vrea cunoștința de cel mai de cînt dintre talentele unghurești, de a ști să „alcătuiască” și să păstreze ordinea. Franța a scut „cutremure de pământ” incendiile revoluției franceze ajuns până 'n Ungaria. Fără în ideala Ungarie, care cunoscut răscoale, a existat un lucru special, despre care a prin „Nouvelle Rev. de Hongrie” Ottlik Lászlo (v. comentariul Oct. Lupaș în foiletonul săptămânile trecute, — a existat acea „Pax Hungarica” prin care națiunile ce-au avut s'au simțit toate și întotdeauna, solidare în slujba scopurilor ale creștinismului și culturii, ale fericirii economice servite de această „Pax Hungarica” mai cu succes decât de pacificarea asiatică.

Așa răspunde cu domnul dela Budapesta. Mele unei istorii milenare n'a cunoscut decât iobăgărie, nedreptate și toate asiaticism.

Ungaria după acordul dela Roma

(continuare din pag. 1)

candidează la o deputăție devenită vacantă prin demisia lui Imrédy, și apoi în locul lui Kál-ly la agricultură Darányi, din- dins pus acolo pentru că se agită azi grozav chestiunea coloniză- rilor (pretext pentru evitarea unei reforme agrare) și pentru că lumea știe că colonizările ce s'au făcut în fosta Ungarie se leagă tot de numele unui Da- rányi, deci ar putea fi amăgită că nu e vorba de simple promisiuni ce nu se împlinesc.

S'a dat un comunicat oficial că nu se mai schimbă în compoziția guvernului nimic. Dacă-i adevărat sau ba, vom vedea-o în viitorul apropiat.

Demisiile din armată

Panica pricinuită la Budapesta de acordul dela Roma a fost mai

cu seamă mare din cauza demis- sionilor și mușcărilor din armată in- tâmplare exact odată cu demisiile din guvern.

Au demisionat dimpreună cu alți 22 de ofițeri superiori, ur- mătorii conducători ai armatei:

Feldmareșalul Karpathy Ka- mlo, comandantul armatei, înlocuit cu feldmareșalul Ștefan Shvoy; feldmareșalul Walter Röder, șeful Marelei Stat Major, înlocuit cu generalul Iosif Som- kuhy; feldmareșalul Odilo Schö- ner, inspector general al infanteriei, înlocuit cu generalul Modiy, și feldmareșalul Waldemar Vogt.

S'a dat pentru liniștirea spiri- telor un comunicat, prin care s'a desmintit că demisiile ar avea vreo legătură cu criza ministerială, și s'o spus că sunt retrogreri normale, pentru limită de vârstă.

Ce scrie presa budapestană

Într-unul dintre ziarele budape- stane care a comentat acordul dela Roma, a fost firesc „Pesti Hirlap”. Pentru că avea de fixat — ca oficios al Ligii Revizio- niste — linia pe care să meargă și celelalte ziare, ca să fie în nota oficială.

În n-rul din 8 Ian. ziarul Ligii Revizioniste a scris deci că Un- garia nu poate adera la un acord pentru asigurarea independenței Austriei decât dându- se egalitate de înarmare, pentru că să aibă cum să-i apere pe austrieci (sic!) (La fel a vorbit în confe- rența ce-a ținut o în aceeași zi la Viena Eckhardt). A spus apoi că la tratativele ce se vor începe pe baza acordului dela Roma (între diferitele state din Europa centrală, n. tr.) trebuie clarificat că în baza tratatelor internaționale în vigoare chestiunea minoritară nu-i o chestiune internă a statelor cari s'au îmbogățit din corpul Ungariei, ci-i o chestiune internațională. Apoi: „Ungaria nu poate să adere cu niciun preț la stabilirea unor obligativități cari să pesteracă marginile tratatului de pace dela Trianon (sic!) Ea nu renunță la reclamarea revizuirii. Nu renunță la activă participare la apărarea minorităților (ca și cum tratatul de pace i-ar da dreptul să reclame revizuirea, și ca și cum același tratat nu i-ar fi impus datorii față de minoritățile sale, ci ar fi făcut-o apărătoare și judecător al tratamentului minorităților din alte state — n. tr.). Și preținde, ca siguranța sa să nu fie mai puțin lucru decât al altor țări. (Ca și cum nu ea ar fi care primejduiește siguranța Europei centrale! — n. tr.)

De aceea (ca și cum n'ar fi înarmată! — n. tr.), să desarmeze în proporție cu ea și vecinii ei, sau să i se dea și ei dreptul să se înarmeze în proporție cu vecinii”.

„Cu prilejul tratativelor ce urmează să se înceapă (între Un- garia și statele vecine, — n. tr.) se va hotărî — spune apoi „Pesti Hirlap” — dacă Ungaria poate sau ba să soarbă cupa ce i se oferă dela Roma”.

Din ziarul lui Eckhardt citire

„Uj Magyarşág” (ziarul lui Eckhardt) a publicat la 9 crt. un edi- torial în care spune la fel: că Ungaria nu poate renunța la revizuire, și că reclamă egalitatea, așa cum a cerut prin conferința dela Viena Eckhardt.

Același ziar a publicat în n-rul din 10 crt. un articol intitulat „Ceea ce nu poate fi obiect de arguială”, al directorului său Ște- fan Milotay, deputat așa-zis agrarian.

Articolul lui Milotay se începe oare iezuitic: Acordul dela Roma i bucură pe unguri, pentru că Mussolini a câștigat prin el teri- torii și drepturi pentru italienii de

sub slăpănie străină, ceea ce e un exemplu pentru Un- garia. Ei bucură apoi pentru că Mussolini va fi avocatul lor față de Franța, de bunăvoința căreia n'au avut până acumă parte.

Vorbind apoi despre invitația din acord adresată Ungariei ca să încheie cu vecinii ei un tratat prin care să-i asigure că nu se amestecă în chestiunile lor interne și că nu va face nimic împotriva integrității lor teritoriale, Milotay spune:

„Evident că Ungaria are o si- tuație cu totul specială față de o asemenea invitație, față de o ase- menea garantare a neatingerii integrității teritoriale, și-i ste de asemenea specială situația și în ce privește faptul că poate sau ba să formuleze pretenții față de politica internă a altor state și în primul rând a vecinilor săi. S'a pus odată cu aceste două chestiuni, chestiunea între- gului viitor al Ungariei, al ungarilor de dincoace și de dincolo de graniță. Cu aceste două chestiuni, cu aceste două lucruri ce ni se cer, s'a pus în discuție, adevărat că'n chip mascat și prudent, toată jertfa, tot scopul, toată nădejdea luptei noastre din 15 ani. S'a pus chestiunea cea mai presus de toate, dacă fără umilire, fără să cadă'n disperare, fără să poată spera ceva în vi- tor, îl este posibil Ungariei să se încadreze în așa chip în situația ce i s'a creat la Trianon, încât să renunțe la ceea ce până a- cumă a simțit și a spus că-i este față de această situație un mi- nimal și existențial drept al ei de viață?”

Spune apoi că dacă-i vorba să li se ceară să-și dea cuvântul că nu vor încerca să atace cu forța integritatea teritorială a vecinilor, își pot da cuvântul, fiindcă (vorba vine!) revizionismul lor a lucrat totdeauna cu mijloace pacifice. Niciun tratat nu-i va împiedeca însă să lupte și pe mai departe „cu mijloacele pașnice de până aci” (sic! aluzie de sigur la lan- kapusztá!), pentru revizuirea tra- tatului de pace. Niciun tratat nu-i va putea face să dea o sancțio- nare tratatului dela Trianon. „Și numai tot aceasta o putem spune (acumă vine adevărata demență! — n. tr.) despre orice convenție care ne-ar opri să ne interesăm de soarta celor trei milioane și jumătate (sic!) de frați maghiari de peste graniță, și de aseme- nea de soarta celor trei mi- lioane și jumătate de frați croați, germani, slovaci și ruteni. Dreptul acesta dum- nezeesc și natural l-a respectat și tratatul dela Trianon (sic!) când a asigurat minorităților naționale ojunse sub suveranitate străină drepturi inviolabile de cari însă statele noi, învingătoare, nici n'au vrut să știe.”

Să reținem această ne mai po-

menită dovadă de cretinism, de perversitate, de recunoaștere jă- fișă a amestecului ce l-a avut Ungaria în atentatul terorist lor croați. După mentalitatea acestui prim-sfetic al primului delegat maghiar la Geneva Eckhardt, Un- garia care-și tratează în știutul chip asiatic minoritățile sale față de cari și-a luat obligații prin tratatul de pace, are „drept dum- nezeiesc și natural” să fie jude- cătorul tratamentului germanilor din statele vecine, ba și al tra- tamentului „fraților” croați, slo- vaci și ruteni! Ce noroc pe noi că nu s'a făcut încă judecător și peste tratamentul „fraților” ro- mâni!

Creținismul acesta se încheie cu reeditarea pretențiilor pe cari le formulase d. Gőnbős prin „La Presse” în ojunul judecării pro- cesului Marsiliei: Ungaria nu poate trata cu nimeni decât pe baza a- ceasta: să se facă revizuirea gra- nițelor pe bază etnică (adecă pe baza minciunii după care au ră- mas în două granițelor mase ungurești compacte); să se dea alt tratament minorității maghiare (de slovaci, ruteni, croați, ger- mani etc. generalul Gőnbős avu- se deșteptăciunea să nu vor- bească), și să i se dea Ungariei dreptul de a se înarma (parcă nu se înarmează într'una și pe nedrept!)

Pretențiile „mini- me” ale semiofi- ciosului

„Budapesti Hirlap”, semioficio- sul guvernului, glăsuiește prin edi- torialul din 10 crt. exact la fel. Cu adaosul că și exprimă dorința de a o vedea și pe Ger- mania aderând la acordul dela Roma, și că învită statele ce vor trata cu Ungaria să urmeze exem- plul Franței și Italiei, cari amân- două au cedat din pretenții. Un- garia va ceda și ea, precum a cedat de-atâtea ori, dar numai până la limita minimală.

Si întâi care-i acest minimum: Revizuire teritorială (nu ni se spune pe ce bază, etnică-neetică, și în ce măsură); egalitate de înarmare; tratament mai bun, sub controlul Ungariei, pe seama mi- noritarii or unguri din statele suc- cesoare.

„Condițiile ni le-am înștrat — încheie semioficiosul. În cadrele acestea suntem și noi dispuși la o înțelegere. Ș dacă le-am amin- tit din nou aceste condiții, o fă- cem ca să o spunem verde: că sunt lucruri cari pentru națiunea maghiară înseamnă minimum. Fă-ă împlinirea și acordarea acestui mi- nimum nu facem înțelegerea”

Un comunicat semioficios

Agencia telegrafică ungară a- nunță:

După publicarea oficială a cu- prinsului acordurilor franco-itali- ene, în cercurile politice ungare se comentează cu deosebire pa- sagiul prin care statele care vor semna convenția de neimixtiune se angajează să nu sprijine nici v acțiune care ar tinde să atace prin violență integritatea teri- torială a statelor semnatare.

Cercurile maghiare subliniază că această dispoziție este în per- fectă armonie cu sforțările Un- gariei, deoarece Ungaria a con- damnat totdeauna modificarea prin violență a frunțașilor, iar în cursul celor cincisprezece ani, cari s'au scurs de la încheerea păcii, a susținut în repetate rân- duri că ea se străduiește să ob- țină revizuirea tratatelor de pace și rectificările de frontieră pe căi pașnice, cu armele justiției și prin mijloace violente.

Acordurile dela Roma sunt de

Înțelegerea italo- franceză — Ce cuprinde pactul încheiat la Roma —

Dupăcum anunță agenția tele- grafică „Havas”, s'a dat oficial următorul comunicat cu privire la acordul semnat Luni seara la Roma de d-nii Mussolini și Laval:

Cesiunile făcute de Franța Italiei în Africa

Primul document îl constituie tratatul prin care se cedează Lybiei 114 000 kilometri pătrați din coloniile franceze din nordul Africei. Prin același tratat se ce- dează deasemeni coloniei italiene Erythrea o fașie de teritoriu în lungul coastei din fața strâm- torii Bab-el-Mandeb și se fixează desființarea progresivă până în anul 1965 a privilegiilor pe cari le au supușii italieni din Tunis.

In politica europeană, neamestec și neagresiune

Prin al doilea document sem- nat de d-nii Laval și Mussolini se recomandă în comun state- lor Europa centrală să încheie un acord de neimixtiune și ne- agresiune.

Comitetul redă astfel termenii acestei recomandări:

„Guvernele Franței și Italiei se declară de acord pentru a re- comanda statelor principal intere- sate încheierea unui acord de ne-amestec în treburile interne res- pective și a unui angajament re- ciproce de a nu provoca sau fa- voriza nicio acțiune care ar avea de scop să atenteze prin forță la integritatea teritorială și la regimul politic al unuia dintre statele contractante.

„Acordul de care este vorba, ar trebui să fie încheiat întâi între Italia, Germania, Ungaria, Cehoslovacia, Iugoslavia și Au- stria, adică între toate țările vecine Austriei împreună cu Au- stria însăși.

„Acest acord trebuie să fie deschis adeziunii Franței, Ro- mâniei și Poloniei, fiind astfel extins la toate statele vecine și succesoare, pe lângă Austria și Franța.

Independența Austriei

„Afară de aceasta, guvernul italian și guvernul francez, luând în considerație necesitatea men- ținerii independenței și integrității Austriei, în cazul când ar fi a- menințate, decid să se consulte în prealabil între ele și împreună cu Austria, în vederea măsurilor pe cari ar urma să le ia.

„Această consultare ar fi apoi extinsă de Italia și Franța la ce- lelalte state, pentru a-și asigura concursul lor.”

altfel considerate în aceleași cer- curi ca acorduri de cadru, a că- ror esență este aceea de a se recomanda statelor interesate în- cheierea unor convenții speciale, cari să cuprindă deasemeni și eetalii. Această recomandare con- ține propunerea ca statele inte- resate să se întrunească spre a negocia.

În cursul acestor negocieri, Un- garia se va strădui să-și valorifi- ce dazideratele.

Al treilea document semnat între cele două țări cuprinde participarea Italiei la calea fe- rată dintre Djibuti și Adis Abeba.

Chestiunea înarmă- rilor

Al patrulea document se re- feră la chestiunea înarmărilor. În această privință comunicatul oficial declară următoarele:

„Referindu-se la declarația asu- pra egalității de drepturi din 11 Decembrie 1931, guvernele Fran- ței și Italiei s'au găsit de acord de a recunoaște că nici un stat nu poate modifica printr'un act unilateral obligațiile sale în ma- terie de înarmări.

„Ambele guverne se vor con- sulta în cazul când această e- ventualitate s'ar produce”.

Colaborarea fran- co-italiană

În sfârșit, al cincilea document

semnat îl constituie declarațiunea generală a ambelor guverne, care are cuprinsul următor: „Gu- vernul italian și guvernul fran- cez iau act că chestiunile princi- pale pendinte între cele două state au fost lichidate”.

Declarațiunea afirmă apoi in- tențiunea ambelor guverne de a desvolta amicitia tradițională care le unesc și de a colabora într'un spirit de reciprocă încredere la opera de reconstrucție a Euro- pei.

Declarațiunea se sfârșește prin angajamentul pe care și-l iau ambele guverne de a proceda între ele la toate consultațiunile pe care le-ar cere împrejurările.

N'a fost român!..

Agencia Rador a anunțat săp- tămăna aceasta că a murit la Szek- szárd, în Ungaria, un tânăr me- dic de spital din acel oraș, dr. Calman Martin, ai cărui părinți originari din Transilvania sunt stabiliți de câțva timp la Bucu- rești.

Ne-a mirat, citind această știre, că agenția noastră semioficială se ocupă cu publicări de necrologe din Ungaria, atunci când se pe- trec în țara d-lui Gőnbős lucruri de seamă despre cari nu prea ia cunoștință. Și mai mult ne-a mirat apoi că ziarele au spus în titlul dat acestui necrolog că de- cedatul a fost român. Ne-am zis însă că poate-așa o fi, că poate ne-am înșelat crezând contrarul, și că prin urmare agenția noastră semioficioasă o fi avut dreptate să se ocupe și cu necrologe, pentru că trebuie să ne intereseze orice știre despre românii din Ungaria, chiar și în cazul când e vorba de români ajunși acolo din Transilvania, în timp ce părinții lor au apucat o altă cale, a Bu- cureștilor.

Iată însă ca ziarele budapestane din 8 crt. ne lămuresc. Il chiema pe decedatul Kálmán Márton, Kálmán fiindu-i numele de fa- milie. După „Magyarşág” era săcu-

Repartiția etnică a slujbelor în județul Aradului

Statisticile ce le reproducem aci sunt cunoscute multora dintre arădani. Le-am comunicat în Noemvrie 1933 la o ședință a secției arădane a Institutului social Bănat-Crișana, și înfățișau repartiția etnică din luna aceea a slujbelor din județul Aradului. De-atunci s'au făcut unele schimbări, dar numai în puține locuri în folosul nostru. În multe părți, din rea ce era, situația noastră sub raportul repartiției etnice a slujbelor a devenit și mai rea, ca bunăoară prin ungurizarea de astă vară a gărilor depe frontieră (Șumand, Nădab, Zărind, etc.) Se impune deci să avem o situație, așa cum este astăzi, a repartiției slujbelor dela această graniță. Reproducem deci situația din Noemvrie 1933, cu rugămîntea către toți cetitorii din județ ca să ne comunice ce schimbări s'au făcut între timp, trimițându-ne lista nominală a slujbașilor minoritari, cu arătarea vechimii lor în satul respectiv. Rugăm totodată să ni se trimită situația din comerț și din industria din partea locului.

Odată cu situația actuală ce-o vom întocmi pe baza relațiilor ce le așteptăm dela cititori, vom arăta și noua repartiție a slujbelor din orașul Arad, comparată cu repartiția dela sfârșitul anului 1933.

Bizara repartiție a slujbelor din jud. Arad

O politică ne la locul său, a făcut ca sub raportul repartiției slujbelor, profesiunilor libere sau altor surse de venituri și de influență, să nu stăm decât cu foarte puțin mai bine decât înainte.

Nu este cu cale să n'avem în satele mixte sau în coloniile minoritare alți reprezentanți ai statului decât pe jandarmi. Cu atât e însă mai condamnat, să stea și astăzi sub călcăiul unguirilor sau unguirizațiilor sate curat românești ale unei atât de periclitată granițe.

Notarii

În următoarele colonii nemțești și maghiare de dată foarte recentă, adică în aproape toate coloniile, erau la sfârșitul anului 1933 notari comunali minoritari: Engelsbrun, Gutenbrun, Glogovăț, Traunau, Sântana, Livada, Dorobanți, Săn-Mărjin, Zimandul-Nou, Olari, Pănad, Ghioroc, Adea, Iermata-Neagră.

Erau deasemenea minoritari notarii următoarelor sate mixte sau cu majoritate românească: Murășel, Șagu, Vânători, Săn-Nicolaul Mic, Ineu.

Erau minoritari notarii următoarelor sate cu majoritate românească zdrobitoare: Pîl (tocmai pe graniță), Sinte-Mare, Șumandul-de-Jos, Buteni.

Erau apoi minoritari notarii următoarelor sate exclusiv românești: Berechiu, Bocsăg, Dud, Chireluș, Nădăș, Tauși, Seleuș, Bărzava, Petriș, Vărădia, Caporal-Alexă.

La începutul anului 1933 aveam în județ 33 de notari minoritari; la sfârșitul anului am avut 35, dintre cari 21 în sate românești. No-tarii satelor cu populație germană sau amestecată cu germani erau cei mai mulți nemți. Restul notarilor minoritari, adică tocmai ai satelor românești, erau unguri și unguirizați.

De notat că situația aceasta era a unui județ de graniță, care avea o școală de notari ce dădea anual 30-40-50 de șomeri români.

Farmacii

Dintre 36 de farmacii din județ, erau românești 2, iar alte 3 indocielnice. Două dintre aceste 3 erau administrate de străini.

Farmacii românești sunt toate

în sate mixte, rămânând pentru satele românești numai farmacii minoritare.

Medicii

Dintre 31 medici de circumscripție din județ, erau în anul 1933 români 16, evrei 8, germani 4, unguri 4.

Medicii particulari erau 35, dintre cari 4 români, 4 unguri, 10 germani, 16 evrei.

Un sfert din județ, adică partea muntoasă, n'avea decât 4 medici, toți patru de stat.

Veterinarii

Din 9 câți erau în județ, toți 9 de-ai statului, român era unul singur, cel din Pecica. Unul e evreu, restul unguri și unguirizați.

Avocații

La începutul anului 1933 erau în județ 79 avocați și 28 stagiari. 32 dintre avocați erau minoritari. Dintre cei 28 stagiari, erau minoritari 19. Dintre cei 9 stagiari români, doi erau în slujbă la avocați minoritari.

Repartiția avocaților minoritari a fost următoarea: 4 la Aradul Nou, 1 la Buteni, 5 la Chișineu câte 1 la Cuvin, Șiria, Halmagi, 3 la Sântana, și câte 4 la Ineu Rovine și Nădlac.

Debitanții de tutun

În anul 1933 au fost în satele din județ în total 865. Români 199, minoritari 668.

Poșta

Lipsește din lista de mai sus poșta, în privința căreia ni s'au dat date nesigure. Ar fi fost români 48 dintre 76 de magistri poștali.

Stăpânii satelor românești din ținutul Aradului

Situația satelor românești din județul Arad — un județ dintre cele mai românești din țară — a fost prin urmare în anul 1933 următoarea:

Bocsăg: notar minoritar.
Buteni: notar min., medic de circ. min., 1 avocat min.
Cumnăuș: medic partic. min., farmacist min.
Caporal Alexă: notar min.
Cermei: farmacist min.
Chișineu: medic de circ. min., veterinar min., medic part., 1 rom., 1 min., farmacii 1 rom., 1 min., 5 av. min.

Curtici: 2 medici partic. min., farmacii ambele min.

Chireluș: notar min.

Cuvin: avocat min.

Dud: notar min.

Halmagi: medic de circ. min., veterinar min., farm. min., hornarul min., 1 av. min.

Ineu: notar min., medic de circ. min., medic de spit. min., medicul part. min., farm. min., 4 av. min.

Nădlac: 4 medici min., farmacii ambele min., 4 av. min.

Nădăș: notar min.

Pîl: notar min.

Prăjești și satele anexate: notar min.

Petriș: notar min., medic de circ. min.

Radna: medic part. min., veterinar min., notarul public min. farmacia min.

Sebiș: veterinar min. farm. min.

Șumand: notar min., farmacia min., medic de circ. min. (Astăzi situația e și mai rea, și anume: notarul unguir, ajutorul de primar unguir, impiegata dela primărie unguirizată, șeful de gară minoritar unguirizat, impiegatul dela gară la fel, farmacistul la fel, medicul de circumscripție la fel).

Șiria: medic part. min., veterinarul min., farmacia min., 1 avocat min.

Semlac: medic min.

Săn-Nicolaul mic: notarul min. medicul de circ. min., farmacia min.

Socodor: farm. min.

Șagu: notarul min.

Seleuș: notarul min.

Tauși: notarul min., medicul de circ. min., farmacia min.

Târnova: medicul de circ. min., farmacia min.

Cum respectă legea școlile maghiare

Ziarul „Universul” a arătat deunăzi că inspectoratul școlar a scos dela școala medie de fete din Arad 20 de eleve evreice și protestante, cari fuseseră înscrise prin călcare de lege la această școală catolică, obligată să înscrie numai eleve catolice.

O știre la fel ni-o împărtășește ziarul „Bras-oi Lapok” în nr. 7 crt. Ne arată acest ziar iredentist, că inspectoratul școlar a găsit la școala romano-catolică unguirească din Carai 91 de eleve germani, înscriși în ciuda legii care oprește acest fel de proselitism, acest fel de continuare sub stăpânirea românească a maghiarizării. Cei 91 de germani au fost scoși dela școala unguirească și trimiși la școala germană de stat.

Procesul de instigație al președintelui partidului maghiar

Urmează să se dea Marți la tribunalul din Cluj sentința în procesul de instigație în contra țării intentat d-lui G. Bethlen, președintele partidului maghiar, și-a d-lor Zăgoni, redactor la oficiosul partidului, ing. Hexner și av. Gáll, pentru articole scrise pe timpul ultimei campanii electorale.

Desbaterile au avut loc la începutul săptămânii trecute.

„Aradi Közlöny” și atentatul dela Marsilia

Guvernul unguirec, precum arătam în altă parte, s'a grăbit să profite de momentul prielnic ce i-l oferă invitația ca să adere la pactul de la Roma (invitație care presupune o concilianță a Franței și a Micii Ințelegeri de care n'ar avea parte în altă împrejurare), și a înaintat la Geneva rezoluția anchetei făcută de ministerul maghiar de interne cu privire la complicitățile unguirești în atentatul dela Marsilia.

Agenția telegrafică maghiară a dat Miercuri un comunicat în această chestie, spunând că memoriul „se străduiește (igyekszik)” să desmintă suspiciunile și calomniile ce s'au lansat în contra Ungariei.

Comunicatul acesta, dinpreună cu alte telegrame referitoare la vizita la Geneva a ministrului de externe Kánya și a delegatului maghiar pe lângă Societatea Națiunilor Eckhardt, a apărut în ziarul „Aradi Közlöny” din Arad sub titlul:

„Raportul guvernului maghiar către Geneva DESMINTĂ calomniile”.

Nici că se putea să nu fie mai papă decât papa unguirec care a avut de furcă cu consiliul de război pentru insultele adresa dinastiei române și călăuzii e arhicunoscut pentru 'ndrăznețurile sale antiromânești.

Precum am arătat acum doborât săptămâni, ziarul acesta a publicat în numărul de Crăciun (scos pe banii reclamelor din Ungaria și a sărbătorii jubileului de 50 de ani de existență, un articol budapestan în care se spune că țara unguirească se întinde de la Panonia, peste Felvidék (Slovenia), până 'n partea sud-estică a Ardealului.

Un asemenea ziar poate să apară pe vreme de cenzură la granița revendicată de revizioniști, ba încă să fie sprijinit de români!

Proselitismul școlilor unguirești depe granița apuseană

„Bras-oi Lapok” a publicat la 7 Ian. crt. o știre din Carai, după care ministerul de instrucție ar fi dat ordin să se introducă în clasa I-a a școlii romano-catolice de fete din Carai limba de predare germană, iar în celelalte clase să se predice nemțește în 5 ore pe săptămână. Totodată institutorii au să fie germani.

Gazeta iredentistă dela Brașov vede în această măsură o lovitură dată minorității maghiare, și firește o atribue ministerului, deși dacă e vorba de o școală confesională, nu poate fi decât o măsură a respectivei autorități bisericesti de care depinde școala.

Precum s'a înțeles din capul locului, avem de-a face cu una dintre acele sumedenii de școli maghiare frecventate de elevi de origine nemaghiară, cari în ciuda legii care oprește proselitismul făcut prin înscrierile de elevi de altă limbă, fac și astăzi operă de pan-maghiarism. Au putut-o face până când părinții acestor elevi nu au revenit la conștiința că nu sunt maghiari, și n'au cerut să li se dea copiilor lor instrucție în limba strămoșilor. Acum redeschimbarea germanilor e generală în părțile Caraiilor și Sătmarului, și 'n ciuda împotrivrării câtorva vânduți din slujba episcopiei romano-catolice, n'o va mai opri nimic pe lume. Deci școlile frecventate de elevi de origine germană se transformă după cum o cere dreptatea.

Avem de adăugat că trebuie făcută dreptate și șvabilor depe granița arădană. Vom cerceta dacă-i adevărat că în unele școli de

stat cu limba de predare maghiară sunt elevi de origine nemaghiară. Proselitismul acesta unguirec, făcut în școlile statului român, pe banii statului român, nu-l vom admite cu niciun pret. Și nu putem admite ca școlile confesionale frecventate de elevi germani ca aceea a călugărițelor dela Arad aparținătoare ordinului nemaghiar dela Timișoara, deci susținută de nemți și frecventată de nemți să rămâie unguirești. Părinții testează demult în contra acest intolerabile ciudățenii. Până când să protesteze zădărnice?

Despre nemții din ținutul Budapestei

În pagina a 8-a a numărului nostru trecut au reprodus ziarul „Magyarság” o știre calomnioasă grozav pe-acest iredentist: că germanii din ținutul preiorimile Budapestei, cari Sen-cătuiesc majoritatea populației ținutului, au ținut la Pilsivó un văr o adunare secretă, în care s'a discutat să se prețină în ființarea unei plase germane cu ședința în Buda, cu administrația germano-maghiară, cu limba de predare germană în primele clase ale școlilor primare, ș. a. m. d. La alarma aceasta a răspuns prin „Magyarság” din 8 crt. un cititor maghiar inițiat, lăudându-l peste măsură patriotismul și maremanilor din împrejurimile Budapestei, și spunând că au dat în secolul foarte mulți eroi, că ei înșiși au „pretins” să li se dea școala exclusiv unguirească, și că în lupta nirea secretă dela Pilsivó, că a fost cu totul altceva decât arăd spusese „Magyarság”, și anume o manifestație patriotică făcută cu prilejul transferării primarilor, pe care, deși e un fel de încarnat, i-au iubit mult.

TOT ROMÂNUL DE BINE CITEȘTE ZIARUL

UNIVERSUL
CELE DIN URMA ȘTIINȚII DIN LUMEA ÎNTREAGĂ
Cei mai mari ziar românesc

Se încep tratative cu partidul maghiar? Nostrificările de diplome din Ungaria

— S'au interzis, dar totuși se fac! Ce fel de teze de licență și de doctorat dau ardeleni în Ungaria —

Ziarul budapestan „Uj Magyar” a publicat la 22 Dec. a. o telegramă din București, în care se spunea că după sărbători se vor începe tratative între guvern și între partidul maghiar, ducându-le din partea guvernului d. ministru de culte Alex. P. Telegramele ziarului budapestan nu ni-a împărțit nimic, decât că tratativele se duc „în interesul politicii naționale”.

Nu putem de loc înțelege ce se va spune această lămurire, dar, de altfel, nu putem înțelege ce rost ar putea avea asemenea tratative, cari oricum s'ar face tot acolo vor bate: să se decidă dorința exprimată de partidul maghiar și la Cameră și în Senat în eșecul Crăciunului, să se dea minorităților din România un statut, prin care să le fie fixate drepturi egale ca valoare juridică cu stipulațiunile unui pact fundamental, unei constituții.

După ce minoritățile și mai cu seamă ungerii și ungerizajii au noi excesive drepturi pe care le au, orice tratative nu pot duce decât la o așărire a adevăratului minoritar, și la crearea unei atmosfere dăunătoare intereselor statului.

Deci: nu se poate spune în fața unor astfel de discuții decât un categoric „Nu”. Mai cu seamă după ce ministrul Lamandi i-a legat de picioare ghețele știute, guvernul nu se poate avenge în aceste nedreptate pertractări fără să-și îngreueze situația.

De altfel se pare că va trebui să privim la inițiativa aceasta — venită nu dela guvern ci dela partidul maghiar — altfel decât la niște simple tratative ale unui partid minoritar care și arogă îndreptățiri ce nu le are.

E prea cu puțință să fie în joc al Budapestei, privind nu numai raporturi dintre minoritarii maghiari și dintre statul român, ci totodată politica externă.

Senatorul maghiar Gyárfás, care venise în Senat cu intenția ca să se legisfeze într'un statut chestiunea minoritară din România, și apoi de la Willer, cel care venise cu aceeași pretenție în Cameră, au făcut indirect atenție asupra acestui lucru, d. Gyárfás prin intermediul articolului de Anul-Nou publicat în toate gazetele maghiare din Ardeal, în care falsificase conferința dela Cluj a d. lui ședinte al Ligii Antirevizioniste Stelian Popescu, iar d. Willer printr'un articol deasemenea de Anul-Nou, publicat în Aradul Közlöny”.

În „Erdélyi Hírlap”, articolul lui Gyárfás era intitulat: „Suntem chioțoare de legătură între poporul român și poporul maghiar”. (Adecă dânsii sânt aceiași chioțoare, cei din partidul maghiar!) Și spunea, citându-și dintr'o carte a sa de acum 11 ani: că ungerii din Ar-

deal sunt punte de legătură între România și Ungaria, și că dacă vor fi știut face pe cei dela Budapesta să înțeleagă (acum se pare că i-au putut, fiindcă a dat peste ei Marsilia, tratatul încheiat la Roma săptămâna aceasta, buclucurile interne, etc., etc.) că orice cuvânt roșit în contra românilor dăunează pe ungerii din Ardeal, și că dacă vor fi știut face pe cei dela București să înțeleagă că dacă vor prietenie cu cineva, nu poate fi mai bună prietenie decât aceea făcută cu o țară care are aici un zălog de două milioane de suflete ungurești (oho!), soarta lor va fi alta 'n viitor decât astăzi.

D. Willer a fost și mai lămurit în articolul său. Vorbea, în treacăt, despre rolul de mijlocitor între România și Ungaria pe care ar vrea să-l aibă partidul maghiar, și spunea că și-au oferit serviciile, dar n'au fost ascultați. „Vor sta cu noi de vorbă — spunea d. Willer, și avea dreptate dacă se gândea la cei dela Budapesta — numai dacă va fi mare nevoie”.

Acum se pare că a venit acea vreme de „mare nevoie”. Ungaria a ajuns în cel mai mare impas ce l-a pomenit dela rati ficarea tratatului de pace încoace. A ajuns adevărat în situația de care se temează mai rău ca de orice, — a ajuns-o ceasul în care să trebuiască să recunoască propriilor săi cetățeni că s'a stârșit cu agitarea revizionismului, a ajuns o ceasul în care se încep pentru ea chestiile interne, cu reforma agrară (pe care caută astăzi s'o evite prin colonizări), cu reforma electorală și cu celelalte reforme cerute de poporul înținat în lanțuri.

E posibil deci ca inițiativa tratativelor partidului maghiar cu guvernul să fi venit partidului maghiar dela Budapesta, după cum de altfel se știe că partidul acesta nu face nimic fără îndemnul budapestan și e prea posibil astfel ca de pe planul mi-

noritar, tratativele ce le speră partidul maghiar și Budapesta să, să treacă pe planul politicii externe.

Se înțelege deci că 'n cazul acesta ne vom afla în fața unei situații deosebit de stranie, pe care n'o putem accepta nici pe-atât cât simplele pertractări dintre un guvern românesc și dintre un partid maghiar ce-și revendică reprezentanța politică a minorității maghiare dela noi. În cazul acesta partidul maghiar n'are ce căuta între noi și Ungaria. România și are ministerul ei de externe, iar Ungaria pe-al ei. Intermediarii dela Cluj n'au ce căuta aici, atâta timp cât noi n'avem în Ungaria un partid românesc sau măcar o organizație românească de orice fel.

Asemenea tratative, cari să ducă la o împăciuire între Ungaria și România (fie și făcându-se din partea Ungariei), nu pot avea ca obiect tratamentul minorităților maghiari dela noi în niciun caz. Nu avem concesiuni de făcut pe chestia axamenelor de limba română, sau pe alte asemenea chestii, cari constituiesc singurele doleanțe ale acestor minorități, tratată la fel ca toți cetățenii României.

Avem în schimb noi de revendicat pe-această chestie dela Ungaria. Avem acolo zeci de mii de români, cari n'au o singură școală românească, cari n'au niciun fel de drepturi, cari n'au sub jurisdicția episcopiei de Dorog nicio biserică românească, și cari, dacă s' de lege ortodoxă, trebuie să asculte predici cenzurate 'ntâi de solgăbiria și-adeșori rostite în prezența jandarmilor.

În vremea din urmă s'a vorbit mult, dar până astăzi fără niciun rezultat, despre inconștienta largheșă cu care autoritățile românești nostrifică diplomele din Ungaria, îngreuiind și prin aceasta situația jalnică a românilor rămași pe drumuri și dând acces la slujbe publice unor unelte ale irendentei budapestane cari numai de folos nu-i pot fi primitoarei țării românești.

Intr'o corespondență clujeană referitoare la această bizară chestiune, se arată că se continuă și azi nostrificările de diplome dela Seghedin, deși există un ordin ministerial categoric prin care nostrificarea diplomelor acestei universități ce-și zice „clujeană” este interzisă. Ministerul de instrucție a dat acest ordin sub no. 135.456 / 1923; ministrul de instrucție Iorga l-a abrogat apoi la 1932, dar d. dr. Anghelescu a anulat obrogarea. Cu toate că ordinul e deci deplin valabil, e călcat sistematic.

Ce fel de teze se dau la Universitățile din Ungaria

La destăinuirea aceasta avem de adăugat o observație:

Autoritățile noastre respective fac nostrificările fără să se mai întrebe cu ce fel de teze, de doctorat sau de licență, și au obținut acești petiționari diploma. Și e foarte gravă această observație, fiindcă avem cunoștință că se dau la universitățile din Ungaria teze revizioniste, irendentiste. Cunoaștem cazul unui student din Arad al Universității din Budapesta, fiu de slujbaș municipal, care da acum o teză de doctorat despre istoria ungurească a Aradului, și se 'nțelege ce enormități revizioniste va debita în ea despre acest oraș de origine românească, în care întâii ungerii apar abia în secolul 18-lea. Mai cunoaștem cazul

al lui arădan, acesta fiu de român renegat, care pregătește pentru Academia agricolă din Budapesta o teză despre județul Aradului, se înțelege deasemenea cât de favorabilă nației străbunilor săi români, și cât de conformă cu adevărul istoric.

Exemplele acestea două confirmă ceea ce o știim mai demult, că universitățile maghiare dau studenților originari din Ardeal teze privitoare la Ardeal, și se 'nțelege că le 'prezintă să le facă în chipul cel mai irendentist cu puțință.

De ce autoritățile noastre nu-și extind atenția la această activitate a celor cari le cer nostrificări de diplome? Sau li-i indiferent că nostrifică diplome obținute prin mistificarea revizionistă a adevărului istoric referitor la acest pământ românesc?

Note

Ziarul „Brasói Lapok”, ale cărui instigații în contra împrumutului de înzestrare sunt cunoscute cititorilor noștri (ca și celelate ziare maghiare, va fi încasat totuși grele zeci de mii de lei pentru „propagandă” făcută împrumutului), ne destăinuie că minoritarii din Carai n'au semnat decât 200 de mii de lei, și se miră că au semnat și atâta.

Și când ne gândim că o populație înălțată ca aceia din regiunea Harghagiului, care a trebuit ajutată astăvară cu porumb ieftin, a semnat 700 de mii de lei!

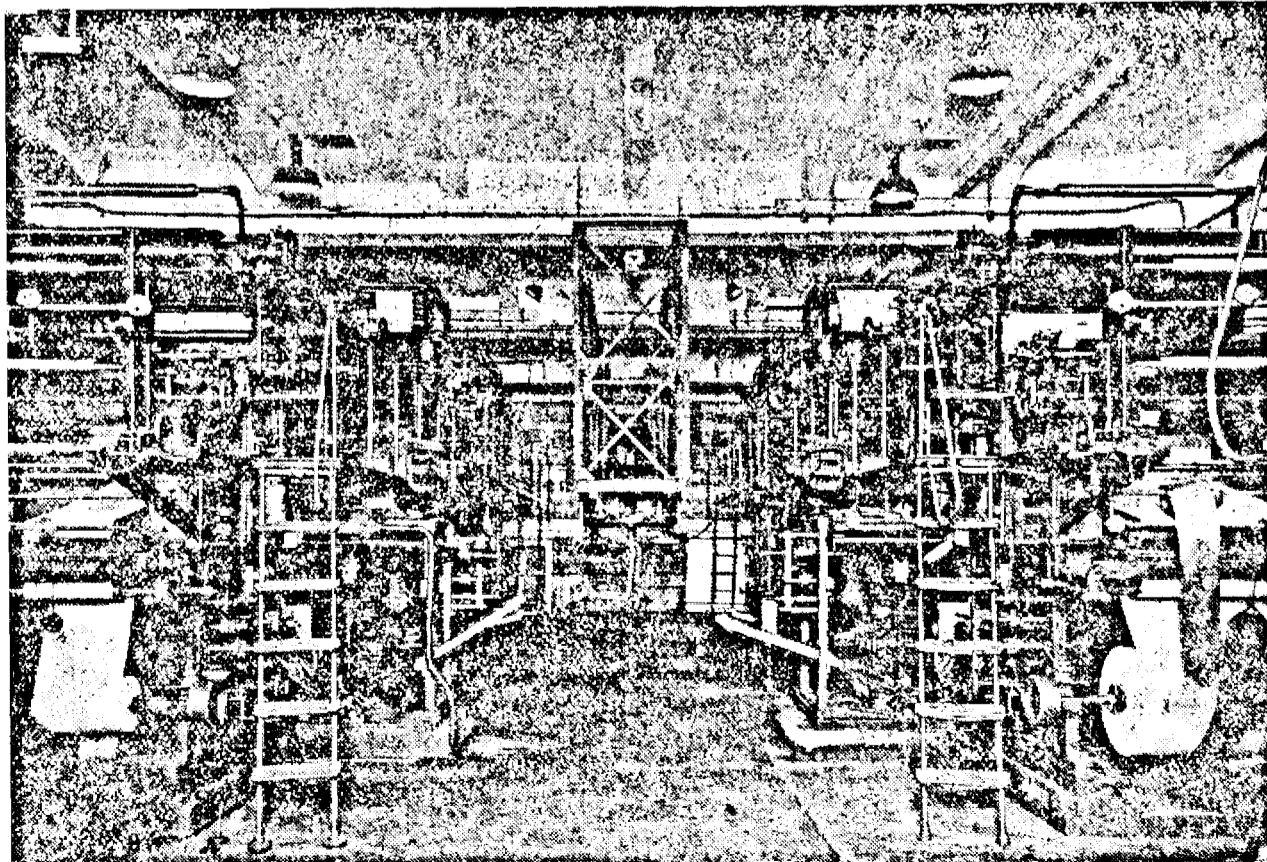
Tot în legătură cu împrumutul.

Ni s'a spus de către oameni știutori, că o editură ungurească depe granița noastră care tipărește o singură gazetă dar îi dă alt și alt titlu după orașele învecinate unde o trimite, a încasat pentru reclama împrumutului o subvenție întreită, ca și cum ar avea trei gazete.

Ce nu se poate la noi! Și ne mai plângem că prosperază în Ardealul românesc presa maghiară așăfătoare, și 'n schimb cea românească e ca și inexistentă!

Din Arad — precum ne informează un cititor — a plecat după război în Ungaria un frizer de dame pe care nevasta unguroaică izbutise să-l desromânizeze și apoi să-l facă să piere din România cea visată de părinții săi în Ungaria domnului Horthy.

Bietul desromânizat și-a deschis la Budapesta un salon de frizerie. Dar cu ce greutate! A umblat o jumătate de an, zi de zi, pe la autoritățile cari dau asemenea brevete, dar de geaba. Refuz de fiecare dată. În cele din urmă i-au spus apoi pentru ce el, maghiarizat dela Arad, nu poate deschide un salon de frizerie în capitala ungurească: pentru că-l chiamă Szelezsán (cândva îl chemase Sălăgean, dar ortografia aceasta nu fusese pe gustul nevastei sale unguroaice). Și i-au spus o net: fji maghiarizezi numele, bine, — de nu, treaba dumitale ce te faci. Și așa bietul Szelezsán a ajuns să poarte astăzi nume maghiar.

ROTATIVELE cu cari se tipărește cel mai mare și mai românesc ziar din presa noastră: „UNIVERSUL”.

Ce cutează să scrie în presa budapesteană un publicist dela Cluj

Publicistul clujean (până n anii trecuți profesor la liceul unghuresc din Arad) Spectator, după numele-i șvăbesc Nicolae Krenner, care-și rezervă semnătura pentru corespondențele ce le trimite ziarului budapestan „Magyarság”, de când a fost condamnat de justiția din Cluj la pierderea drepturilor politice, a publicat în n-rele din 30 Dec. a. tr. și din 9 Ianuarie crt. ale numitei gazete budapestane iredentiste două corespondențe ce se impune să ne rețină atenția.

Despre lamandi și despre altele.

Se ocupă n întâia de speranțele ce le-a dat unghurii din România noua politică minoritară a guvernului pe care a lăsat-o să se întrevadă declarația scrintită făcută n parlament de ministrul lamandi, iar într'a doua de urmările declarațiilor dela Cluj ale d lui prim-ministru Tătărescu, cari după d. Krenner nu sunt de speriat pentru unghuri.

Refinem din articolul apărut la 30 Dec. trei fapte ce-au urmat declarației ministrului lamandi: *Delegația dată d lui ministru Lapedatu ca să trateze cu partidul maghiar* (s'ar părea că despre statuarea tratamentului minoritar, cerută n parlament de d-nii Gyárfás și Willer; coroborați informația aceasta cu ceea ce arătăm în altă parte sub titlul: „Se ncep tratative cu partidul maghiar?”); *revocarea ordinului referitor la concedierea funcționarilor minoritari căzuți la examenele de limba română; reprimirea în slujbă a unora dintre funcționarii deja concediați cari nu știu românește.*

Declarațiile dela Cluj ale d-lui Tătărescu și ceea ce li-a urmat

In articolul apărut în fruntea n-rului din 9 Ianuarie al ziarului „Magyarság” se spune c'asa e soarta minorității maghiare din România: după o zi cu nădejdi, alta de îngrijorare; după speranțele ce le dase unghurilor declarația incalificabilă a ministrului lamandi, îngrijorările pricinuite de declarațiile făcute de primul-ministru la Cluj. Dar nici aceste declarații îngrijorătoare nu vor crea ceva definitiv: vin alte semne făgăduitoare, și a. nume: *lamandi e tot ministru și după ce l-au dezavuat; slujbașii dela poșta, concediați pentru că nu știu românește, sunt tot pe loc; ministrul fără portofoliu dr. Valer Pop, care a mai dovedit și n alte rânduri bunăvoință, i s'a dat în seamă chestia minoritară, și aceasta poate să ascundă puținel bine.*

Indrăzneală nec plus ultra

Urmează un pasaj foarte îndrăzneț, care nu ne mira însă la acest condamnat recidivist. D. Spectator adaugă la „sem-

nele bune” amintite, că Suveranul a spus în cuvântarea de Anul Nou că „metodele vechi nu mai sunt potrivite... sfințenia cuvântului dat trebuie restabilită”. „Oare i s'au referit cuvintele (remarcați ce stil reverențios! — n. tr.) numai la români și nu totodată și la minoritari, *cuvântul dat* face oare aluzie numai la relații materiale existente față de străinătate (? — n. tr.), și nu e și o aluzie la tratatele politice — și mai presus de toate la tratatul referitor la minorități?”

Cu alte cuvinte, domnul acesta condamnat la Cluj în a doua instanță pentru instigație în contra fării ce-l suportă, oare să insinueze că și Regele ar putea fi de aceeași părere cu instigatorii unghuri: că România nu-și respectă obligațiile față de minorități, atunci când o vâd și orbii că România-i paradisul minoritarilor! Așa îndrăzneală e prea mult chiar și din partea unuia ca domnul Spectator alias Krenner!

„Politica urii!”

Dac'a îndrăznit să se dedea la asemenea cutezanță, nu ne va mai mira că n finalul articolului se dedă la mistificări privitoare la Liga Antirevizionistă și la ziarul „Universul”. Domnul acesta Krenner nu s'a mulțumit cu ce-a falsificat din conferința dela Cluj a d-lui Stelian Popescu senatorul Gyárfás, ci adaugă că „Universul” a spus-o nu demult pe față, că România face politica urii, și da, unghurimea ardeleană va plăti cu suferințele ei orice nedorită mișcare de politică externă a Ungariei, atâta vreme cât nu se va sfârși cu instigația revizionistă. Nimeni — continuă Spectator — n'a spus-o încă aceasta cu-atât de brutală sinceritate.

SĂ MAI COMENTĂM CUTEZANȚELE ACESTE, E DE PRISOS. NE VOM MĂRGINI SĂ LE SEMNALĂM CELOR IN DREPT.

Și la Cluj!...

— Pacostea căsătoriilor mixte —

Confratele clujean „România Nouă” a publicat în numărul de 9 Ianuarie crt. o statistică a căsătoriilor făcute la Cluj în anul 1934, la fel de alarmantă ca aceea publicată n numărul nostru trecut, a căsătoriilor contractate anul trecut în Arad.

Cităm:

„Căsătoriți: ortodocși 132 prechii; gr.-cat. 223; rom.-cat. 154; reformați 264; unitarieni 10; luterani 23; mozaici 157.

Divorțați: ortodocși 14; gr.-cat. 15; rom.-cat. 18; reformați 24; unitarieni 2; luterani 2.

Remarcăm că în ce privește situația căsătoriilor, foarte multe din ele sunt mixte. Un număr de 120 bărbați români au luat în căsătorie fete minoritare. Din totalul căsătoriilor 60 sunt curat românești, iar restul sunt mixte.

In anul 1929, numărul bărbaților români căsătoriți cu minoritare a fost foarte redus față de anul trecut.

Mărunte și felurite

Zilele trecute s'a pus cu mare alai o placă comemorativă pe casa din satul panonic Murga din județul Tolna, unde s'a născut la 1886 prim-ministru de origine nemțească al Ungariei Iuliu Gömbös.

(Vezi despre originea românească a satului natal al generalului Gömbös relația d-lui Nic. Drăganu în „Revue de Transylvanie”, în n-rul recensat în foiletonul nostru din săptămâna trecută.)

* * *

Iredenta unghurească s'a folosit de prilejul ce i l-au dat expulzările de cetățeni maghiari din Iugoslavia, ca să adune într'o singură tabără, sub cuvânt că-i chiamă la o ispravă filantropică, pe unghurii din America, împărțiți în hortiști și în majoritate comuniști și socialiști. Precum arată „Pesti Hirlap” din 28 XII. a. tr., s'a ținut la Cleveland o adunare de protestare în contra Iugoslaviei, constituindu-se cu-acest prilej o „ligă pentru apărarea unghurilor expulzați din Iugoslavia”, care a trimis la propunerea directorului „Iredentei maghiare americane” o telegramă președintelui Roosevelt și alta faimosului revizionist Borah. „Pesti Hirlap” relevă că e n'tâia oară

când s'a putut realiza la Cleveland — ceea ce n'o credem — un front al tuturor unghurilor de-acolo.

Pretendentul la tronul unghuresc Otto de Habsburg a făcut de Crăciun unei gazete parisiene niște declarații cari au produs la Budapesta stupefacție: și la legitiimiști, fiindcă a vorbit despre necesitatea unei mai umanitare distribuirii a moșilor și a capitalului, ca și la ceilalți, fiindcă s'a declarat adept al fascismului, al corporatismului. Cunoscutul fruntaș opoziționist Rassay a făcut acestor declarații un comentariu foarte drastic prin ziarul sau „Esti Kurir”. A spus că Ungaria a mai avut regi ambițioși, cari au voit s'abată națiunea depe drumul normal, dar n'au găsit aprobare decât la lingăi, în schimb au avut de n'tâmpinat împotrivirea poporului.

Rugăm pe abonații cari nu ni-au achitat abonamentul pe lunile din anul trecut, să ni-l plătească neîntârziat, deoarece în caz contrar nu le mai trimitem decât numărul de față și numărul viitor, și vom avea grijă ca odată cu sistarea trimiterii ziarului, să le încadrăm numele în lista neagră ce-o vom publica mereu până când nu ni se va achita ce ni se cuvine.

Restanțierii cari doresc să aibă gazeta și pe mai departe, sunt rugați să ne trimită și abonamentul pe anul 1935, pe anul întreg sau pe-o jumătate de an.

Pe credit nu putem trimite ziarul nimănui.

Săptămâna

In țară: Mari pregătiri în unele tabere politice. D-nii mareșal Averescu și Gheorghe Brătianu au comunicat că au căzut la n'țelegere. Se așteaptă din zi în zi proclamarea fuziunii partidelor lor. Maniu a făcut la 8 Ianuarie — ziua în care a fost sărbătorit la Bădăcini cu prilejul împlinirii anului 62-lea de viață — declarații viu comentate n toate cercurile. Stăruie svonul că se pregătește un front comun al partizanilor d-lor Iuliu Maniu, mareșal Averescu și Gheorghe Brătianu, privitor la chestiuni constituționale.

Ziarele și partidele de opoziție au avut la începutul săptămânii o tresăltare de bucurie: Se desfacează cenzura. Până una, alta însă, cenzura continuă.

Agitația pricinuită de declarațiile ministrului mandi continuă. Dela Paris, unde și face plimbările plăcere, ministrul care a spus în parlament că n'are drept la românizarea orașelor a trimis ziarului „Naționalul Nou” o declarație prin care vrea s'o curce, dar n'a reușit decât să revolte mai tare opinia publică. Se apropie de altfel ziua de 24 Ianuarie când vor avea loc în toată țara demonstrațiile ce i le făgăduie Liga Antirevizionistă.

Săptămâna externă s'a nceput cu un fapt de importanță istorică: cu înțelegerea făcută de Franța și Italia la Roma.

Ca urmare a acestui acord, prin care Mussolini a renunțat la teza sa revizionistă și a nviat pe Ungaria să se lege cu vecinii ei că își respectă reciproc integritatea teritorială, a produs la Budapesta o panică de nedescris, cu criză ministerială, cu demisia din conducerea armatei, strângerea rândurilor acoliților lui Gömbös cu o nltaturare a bethleniștilor, cari cereau schimbare de front în direcția Germaniei.

De altfel Ungaria s'a folosit de momentul psihologic, ca să prezinte Ligii Națiunilor „rezultatul” anchetei ce zice c'a făcut-o în chestia complicității maghiare cu atentatorii. Incercarea aceasta de a trece repede la arhivă vinovată ce-o are n chestia Marsiliei, nu-l reușește. În timp ce Kánya și Eckhardt se ducea la Geneva „rezultatul”, presa cehoslovacă (Česke Slovesy, a.) arată că unghurii și-au împușcat polițiștii cari dețineau secretele actelor teroriste pregătite în Ungaria, și anume pentru că au făcut destăinuire inspectorului francez de poliție Berthelot. I-a împușcat fostul prefect de poliție de până ieri H. tényi. Ca adaos: apariția lui Eckhardt la Geneva a făcut o impresie penibilă, fiindcă cu o zi înainte ținuse la Viena o conferință în care atacă violent Mica Antantă și toate țările cari nu adm revizionismul.

În Albania continuă revoluția.

În Saar s'a făcut plebiscitul, într'o atmosferă de maximă încordare. Rezultatul se va ști până azi seara sau până mâine.

INFORMAȚIUNI

Românii depe granița sâtmăreană au sărbătorit zilele trecute jubileul de 50 de ani de preoție al vrednicului între vrednicii canonici Gheorghe Murășan, eroul care s'a opus cu forța acum 21 de ani, dimpreună cu credincioșii săi, anexării bisericii sale la episcopia unghurească de Haidudorog, și a fost condamnat pentru această răzvrățire la nchisoare, delocalizată cu 14 dintre credincioșii săi.

Ne asociem cu toată recunoștința la omagiile ce s'au auzit

luptătorului dela Moftin, și delușă ne sboară dincolo de nișă, la frații din șerbia episcopii maghiare a Haidudorogului, care nu au astăzi o singură biserică românească, o singură școală românească, un singur preot românesc. A venit la noi această aducere aminte dela Moftin, ca să ne amintească că în 16 ani ani de zile nu s'a dat vorbit la noi poate o singură dată despre românii cărora s'a confiscat copia Dorogului le fură limba legea.

Comitetul Ligii Antirevizioniste din Deva a ținut la primărie o ședință în care s'a ocupat de pregătirea serbării ce-o va organiza în ziua de 28 Februarie, când se va comemora execuția lui Horea și Crișan. Se va da cu-acel prilej un festival la care cu conferințe ținute de d-nii Tătar și dr. V. Suiaga.